

ВІДГУК

Кандидата архітектури, доцента, доцента кафедри архітектурного проектування та містобудування Навчально-наукового інституту «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Українського державного університету науки і технологій

Цимбалової Тетяни Анатоліївни

на дисертаційну роботу Амосова Юрія Дмитровича

«Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво, спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Актуальність теми.

Представлене дослідження присвячене визначенню комплексних засад архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень різного типу та місткості. У роботі автором досліджено теоретичні та практичні особливості розпланування, забудови та процесів функціонування тимчасового житлового середовища для постраждалого населення в міжнародному та українському досвідах. А також представлені універсальні методичні та практичні вказівки, які стосуються підвищення якості та стійкості тимчасового житлового середовища.

У роботі пропонується розширене визначення тимчасового поселення, як динамічної планувальної одиниці.

Дослідження на вказану тему є актуальним, як у локальному контексті воєнних дій, що тривають та вимушеного переміщення населення, так й у світовому контексті міграційної кризи.

Обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Детальний вивчення тексту дисертації Амосова Юрія Дмитровича дає можливість вважати, що висунуті здобувачем наукові положення, висновки та загальні теоретичні та практичні рекомендації, щодо планування та забудови тимчасових поселень для переміщеного населення є науково обґрунтованими. Що в свою чергу підтверджуються результатами проведеного автором аналізу теоретичного та практичного досвіду організації житлового середовища для постраждалого населення у сфері гуманітарної архітектури, аналізу керівництв та настанов міжнародних організацій, таких як ООН, Асоціації Sphere, Агентства з управління надзвичайними ситуаціями США, Червоного Хреста, а також наявного українського досвіду. Список джерел налічує 188 позицій, серед них 79

– іноземних. На основі виконаного аналізу, автором запропоноване розширення базових показників оцінки сталого розвитку тимчасових поселень, сформовано систему умов та факторів, що впливають організацію таких поселень, розширено класифікацію тимчасових поселень за рядом містобудівних, функціональних та конструктивних характеристик. У ході дослідження автором, шляхом імітаційного моделювання, на основі єдиного просторово-планувального модуля (житлового осередка місткістю від 250 до 500 мешканців) та універсального модуля забудови 3х6 м, представлені моделі тимчасових поселень: тимчасова житлова група, житлових комплекс, квартал та мікрорайон. В результаті дослідження здобувачем були сформульовані система принципів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень та універсальний комплекс методів їхнього виконання, а також отримала подальший розвиток комплексна методика формування планування та забудови таких поселень.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

-Комплексним критичним аналізом теоретичних джерел, нормативних та керівних документів, проектних пропозицій за тематикою дослідження, та темам та проектам, що до неї дотичні;

-Використанням у ході дослідження загальних наукових та містобудівних методів, а особливо, методів системного аналізу, класифікації та моделювання;

-Успішною апробацією основних положень та результатів дослідження у публікації у фахових виданнях, а саме 4 одноосібними публікаціями у наукових фахових виданнях України категорії «Б».

Таким чином, викладені вище положення свідчать про те, що основні результати дисертаційного дослідження є достовірними, науково обґрунтованими та повністю відповідають поставленій меті й завданням роботи. Вони не викликають сумнівів щодо своєї наукової цінності та актуальності, а також вирізняються високим рівнем теоретичної та методологічної підготовки здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів:

- вперше сформульовано систему принципів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб та запропоновано моделі універсальних територіально-планувальних модулів організації таких поселень;

- удосконалено комплекс методів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень;

- розширено класифікація тимчасових поселень, визначення тимчасового поселення – як динамічної містобудівної одиниці та базових показників оцінки сталого розвитку таких поселень.

- отримала подальший розвиток комплексна методика формування архітектурно-планувального розвитку тимчасових поселень.

Практичне значення дослідження.

Напрацювання, визначені в ході дослідження, полягають у комплексному визначенні тимчасового поселення, як одночасно об'єкту гуманітарної та містобудівної діяльності, а саме ієрархічної планувальної одиниці території від тимчасової житлової групи до тимчасового мікрорайону. Що спрямоване на забезпечення базових потреб постраждалого населення у відновленні процесу життєдіяльності та соціальної підтримки, та характеризуються тимчасовим (тимчасово-постійним) типом забудови, підвищеною автономністю інженерного забезпечення та непостійним складом населення. А також визначені системних засад організації планування та забудови таких поселень, з точки зору безпеки, сталості, комбінаторності планувальних та архітектурних рішень та загальної середовищної відповідності. Отже, отримані теоретичні та практичні результати дослідження можуть бути використані для удосконалення проектної та містобудівної документації та нормативних документів, які стосуються модульного та швидкозбірного житла у питанні підвищення їхньої сталості, соціального комфорту та потенціалу до набуття капітального стану. Практичні рекомендації щодо організації тимчасових поселень можуть бути застосовані в процесі розробки швидкоспоруджуваних житлових осередків для постраждалого населення різної потужності та конструктивних характеристик, та оцінки вже існуючих поселень (модульних містечок).

Також результати дисертаційного дослідження були використані при розробці проектної моделі тимчасової житлової групи на 10 сімей для постраждалих районів в Акапулько, Мексика у рамках міжнародного конкурсу AG360 «Аварійне житло» (Іспанія). Та впроваджені в планувальних рішеннях детального плану території та проектних пропозиціях розвитку «Містечко Хансена» в селі Тарасівка, Боярської громади, Фастівського району Київської області.

Оцінка наукових публікацій.

Основні положення та результати дисертаційної роботи Амосова Юрія Дмитровича були опубліковані в 5 друкованих статтях (4 з них одноосібні). Усі статті опубліковані у фахових виданнях України категорії «Б».

Крім того опубліковано 13 тез доповідей, що увійшли до збірок матеріалів науково-практичних конференцій.

Здобувач має достатню кількість та якісь публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення.

Дисертаційна робота складається з: анотацій українською та англійською мовами; списку публікацій здобувача за темою дослідження; термінологічного словника; переліку умовних скорочень; вступу; 3 розділів з висновками по кожному розділу; загальних висновків по дисертаційній роботі; списку літературних джерел та 5 додатків. Загальний обсяг роботи – 306 сторінок, з яких основного тексту – 166 сторінок, рисунки - 44, таблиці – 3; список літературних джерел налічує 188 найменувань на 22 сторінках, 5 додатків представлені на 55 сторінках, в тому числі акти впровадження на 5 сторінках.

Обґрунтування актуальності обраної теми дослідження представлено у вступі. Досліджено проблему, проведений попередній аналіз наукових праць. Об'єкт та предмет дослідження взаємодіють із темою. Визначено наукову новизну та практичне значення дослідження, представлено апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** дисертаційної роботи «Теоретичні та практичні передумови дослідження архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень» проведений аналіз та систематизація наукових праць з галузей дотичних до тематики дослідження, міграційного процесу, та порівняльний аналіз проєктів тимчасових житлових комплексів та поселень в Україні та світі.

Під час аналізу здобувачем було виділено питання потенціалу таких житлових утворень до сталого розвитку та запропоновано ряд показників оцінки цього потенціалу, що можуть бути застосовані як до проєктів, так і до існуючих об'єктів. Також автором визначено систему умов та факторів, що впливають на організацію таких поселень (а саме: умови міграційного процесу, безпеки та стабільності; зовні фактори містобудівної системи – демографічні, містобудівні, географічні та сценарні та внутрішні фактори взаємодії в цій системі). Та запропонована універсальна модель організації інженерно-технічних заходів цивільного захисту для комплексного забезпечення безпеки постраждалого населення.

У **другому розділі** роботи «Планування та забудова тимчасових поселень» визначена загальна методика дослідження на основі системного аналізу у містобудуванні. На основі типотворюючих особливостей, виділених під час аналізу існуючих та проєктних пропозицій, автором представлено класифікацію тимчасових поселень, а також сформульоване нове визначення «тимчасового поселення» як «динамічної планувальної одиниці території», що характеризує комплексність представленого дослідження.

В ході дослідження, на основі «універсальних морфологічних характеристик», автором розроблені моделі тимчасових поселень за просторовими параметрами, концентрацією та структурною динамікою. Автором представлений універсальний планувальний модуль території – житлова група до 500 мешканців на основі єдиного модуля забудови 3х6 метрів та типів забудови (секційна, точкова – багатоквартирна та односімейна). У процесі імітаційного моделювання, автором показано як, при трансформаційних змінах планувальних характеристик та просторовому зростанні (житлова група - житловий комплекс - житловий квартал), даний модуль утворює модель великих тимчасових поселень (мікрорайонів) потужністю 5-10 тис. мешканців. Дані моделі автором класифіковані за типом концентрації, характером планувального розвитку та типом просторової форми.

У цьому розділі особливої уваги заслуговує сформульований здобувачем комплекс основних принципів (засад) архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для ВПО, зокрема принцип безпеки (зовнішньої та внутрішньої), принцип сталості середовища, принцип комбінаторності (структурної компактності, модульності, поступовості та адаптивності) та принцип середовищної відповідності (адаптації стандартизованих проектних рішень).

У **третьому розділі** роботи «Пропозиції архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень» автором представлені сценарії архітектурно-планувальної трансформації 8 існуючих та проектних прикладів поселень (містечок) для ВПО в Україні, з визначенням моделі-прототипу та оцінки від 0 до 4 (трансформаційних змін) для кожного з прикладів, що є верифікацією представлених у попередньому розділі авторських моделей та загальних принципів.

На основі цього, автором представлений широкий комплекс методів та прийомів виконання визначених принципів, на містобудівному та архітектурно-планувальному рівнях.

У ході дослідження було здійснено апробацію запропонованих принципів та методів на прикладі моделей в експериментальному проектуванні, а саме: тимчасовий житловий мікрорайон у Голосіївському районі, експозиція для ВПО поблизу сел. Цумань у Волинській області, конкурсний проект тимчасової житлової групи для постраждалих районів в Акапулько, Мексика, та реальному проектуванні - планувальні рішення детального плану території «Містечко Хансена» в с. Тарасівка, з кількісними та якісними результатами. Що засвідчує достовірність висновків і свідчить про практичну спрямованість роботи.

Вагомим внеском автора є представлена у результаті роботи комплексна методика архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень, що поєднує в собі процеси аудиту передпроектних можливостей місця-розміщення, моделювання планування та забудови, а також експлуатаційне управління зі сценаріями кінцевої трансформації поселення.

Загальні висновки дисертаційного дослідження відповідають поставленим задачам дослідження у повному обсязі та доповнюють отримані результати. Можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Амосова Юрія Дмитровича є завершеною самостійною науковою роботою.

Узагальнюючи оцінку представленої роботи до основних здобутків дослідження варто віднести:

- У центрі дослідження лежить актуальне питання організації тимчасового житлового середовища для постраждалого населення, що поєднує в собі містопланувальні, архітектурно-просторові та технологічні аспекти, що набуває сьогодні особливої уваги в умовах міграційних процесів вимушеного переміщення населення як в Україні так і у світі. Таким чином актуальність роботи не підлягає сумніву.

- Автором вперше запропоновано систему універсальних принципів архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб, що відповідають сучасним засадам гуманітарної архітектури та вирішують питання сталості розвитку таких форм урбанізації.

- Удосконалено та обґрунтовано комплекс методів формування архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень, які стосуються комплексного управління просторовим розвитком та вирішують задачі розміщення, а також визначають просторову, архітектурно-планувальну та технологічну організацію структурних елементів тимчасового поселення.

- Розширено класифікацію тимчасових поселень з виділенням 4 загальних класів: до 500 мешканців, як житлові групи, до 1 тис. мешканців, як житлові комплекси, понад 1-5 тис. мешканців подібні міському кварталу або мікрорайону, та понад 10 тис. мешканців – подібні малим містам. А також запропоноване розширене визначення «тимчасового поселення», та базових показників оцінки його сталого розвитку для методики обчислення інтегрального індексу соціо-економіко-екологічного розвитку.

- Автором запропонована комплексна методика архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень, що в подальшому може бути реалізована у проєктній та містобудівній діяльності.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому, можна висловити деякі **побажання та зауваження:**

1. Підрозділ 1.1 «Аналіз теоретичного та практичного досвіду організації тимчасових поселень» є непропорційний по відношенню до інших підрозділів Розділу 1, та міг бути викладений у більш стислій формі.
2. У Підрозділі 1.2 «Тимчасові поселення з позиції сталого розвитку міського середовища» повний перелік запропонованих автором базових показників сталого розвитку тимчасового поселення слід було перенести з додатку Г 7 до основного тексту роботи.
3. У підрозділі 1.3 «Умови та фактори формування розпланування тимчасових поселень» можливо було надати умовам та факторам кількісну та якісну оцінку для більшої наочності їхнього впливу.
4. При виборі автором універсального модуля забудови 3х6, у підрозділі 2.3 «Імітаційне моделювання планування та забудови тимчасових поселень» можливо було б надати більш розширене обґрунтування вибору саме такого габариту модуля з точки зору його планувальних, технологічних та інших характеристик. А також, у частині опису типів забудови, слід було також ширше розглянути типоутворення громадської забудови.
5. У підрозділі 3.2 «Методи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для ВПО» рисунки 3.2.3, 3.2.4, 3.2.5, 3.2.6, варто було б збільшити або розділити для більшої ілюстративності.

Надані побажання та зауваження не знижують позитивної оцінки даної роботи та окреслюють подальші можливі напрямки дослідження здобувача.

Відповідність дисертації вимогам «**Порядку присудження ступеня доктора філософії ...**» дослідження Амосова Юрія Дмитровича «Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні», відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. Зміст дисертаційної роботи повністю відповідає засадам академічної доброчесності. Представлена праця є цілісним і завершеним науковим доробком. Наукова новизна та практична значущість результатів дисертації засвідчують значний особистий внесок автора у розв'язання актуальних завдань галузі.

Загальний висновок

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що дисертаційна робота Амосова Юрія Дмитровича «Принципи архітектурно-планувальної організації тимчасових поселень для внутрішньо переміщених осіб в Україні», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 19 - Архітектура та будівництво, спеціальності 191 - Архітектура та містобудування, є завершеною кваліфікаційною науковою працею. У ній сформульовано наукові положення та отримано науково обґрунтовані теоретичні й прикладні результати, що мають значення для галузі архітектури та будівництва.

Тема та зміст дослідження відповідають спеціальності 191 - Архітектура та містобудування. Зважаючи на своєчасність досліджуваної проблематики, достовірність висунутих положень, інноваційність рішень, їхню корисність для галузі, достатній рівень апробації результатів та дотримання принципів академічної доброчесності, вважаю, що дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу № 40 МОН України від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» та Постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор - Амосов Юрій Дмитрович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 - Архітектура та містобудування.

Кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри архітектурного проектування
та містобудування Навчально-наукового
інституту «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури» Українського державного
університету науки і технологій

Тетяна Цимбалова

